

Лекційне заняття № 3
Технології навчання на основі ефективності управління та організації навчального процесу. Інформаційні технології навчання в умовах інформатизації освіти.

План.

1. Технологія програмованого навчання; модульне навчання.
2. Кредитно-модульна технологія.
3. Модульно-рейтингова технологія.
4. Технологія дистанційного навчання.
5. Технологія самоосвіти.
6. Технологія розв'язання педагогічних задач.
7. Застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців у вищій школі.

Ключові слова: технологія програмованого навчання, модульне навчання, кредитно-модульна технологія, модульно-рейтингова технологія, технологія дистанційного навчання, технологія самоосвіти, технологія розв'язання педагогічних задач, інформаційні технології.

,

1. Технологія програмованого навчання; модульне навчання.

Програмоване навчання

Варіантом керівництва пізнавальною діяльністю учнів є програмоване навчання. Цей вид навчання ґрунтується на певних дидактичних принципах, сприяючи індивідуалізації навчальної діяльності. Виділяють лінійне, розгалужене і змішане програмування.

Програмоване навчання - система подавання теоретичного матеріалу та організованих форм навчальної роботи, що сприяють йому у самостійному здобуванні знань, оволодінні вміннями й навичками.

Ґрунтується програмоване навчання на загальних і специфічних дидактичних принципах (послідовності, доступності, наступності, систематичності, самостійності), які реалізуються у процесі виконання головного його елемента - навчальної програми. Головною проблемою програмованого навчання є моделювання, конструювання навчальних програм, підручників, навчальних посібників, евристичне програмування та ін.

Принципи програмованого навчання

а) поділ матеріалу на окремі порції-кадри, що відповідають одному кроку у процесі засвоєння;	б) активність процесу засвоєння (необхідність виконання завдань, запропонованих у кожному кадрі);	в) наявність зворотного зв'язку (самоконтролю) у виконанні кожного завдання;	г) можливість індивідуалізації процесу навчання.
--	---	--	--

Реалізація цих принципів призвела до створення програм-матеріалів і використання навчальних машин. **Найпоширенішими системами навчального програмування є лінійне, розгалужене і змішане.**

Рис. 2.4.7. Системи навчального програмування

Отже, програмоване навчання - це така організація навчального процесу, що забезпечує можливості самостійного засвоєння учнями (студентами) предмету, поділ його на фрагменти (кроки) навчального матеріалу (знань, вмінь і навичок), постійний зворотний зв'язок для учня (педагога) про успішність його засвоєння.

Технологія модульного навчання почала розвиватися в шістдесятих роках минулого століття. Сутність такого навчання полягає тому, що студент самостійно або керуючись настановами педагога працює з модулем і досягає цілей, поставлених перед навчанням, у процесі пізнавальної та навчальної діяльності.

Модуль складається з плану дій, спрямованого на досягнення мети, інформаційного банку та методичного керівництва, що допомагає досягти дидактичних цілей. У зв'язку з цим модуль виступає в якості засобу модульного навчання. Необхідно відзначити, що **технологія модульного навчання** ставить перед собою такі завдання:

- темп роботи повинен бути комфортним, тому слід враховувати можливості і здібності студента;
- зміст навчання має бути гнучким;

- види і форми роботи повинні бути інтегрованими;
- найголовніше завдання – формування вміння займатися самоосвітою, яке дозволить досягти в кінцевому підсумку високих результатів.

Проаналізувавши теорію і практику цього виду навчання, вчені прийшли до висновку, що технологія модульного навчання повинна спиратися на такі методологічні принципи: особистісний, системний і діяльнісний підходи.

Модульне навчання і його принципи

Модуль – своєрідна програма навчання, індивідуалізована за своєю суттю, темпом навчальної та пізнавальної діяльності, методами навчання, рівнем самостійної діяльності. Тому **технологія модульного навчання** дає можливість із певною часткою самостійності вивчати запропоновану індивідуалізовану програму.

Модульне навчання від інших навчальних систем відрізняють такі параметри, як зміст і цілі, методи й форми, способи взаємного співробітництва педагога та його вихованців. Ці параметри дозволяють визначити **принципи модульного навчання**.

Методи, зміст і форми модульного навчання розглядає **принцип модульності**. Згідно з ним навчання будується за принципом об'єднання матеріалу в вузли-модулі, робота над якими дозволяє досягти дидактичних цілей, поставлених викладачем. Навчальний матеріал всередині модульних блоків розділений на окремі навчальні елементи.

Крім того, технологія модульного навчання передбачає **принцип динамічності**, згідно з яким відкривається можливість доповнювати, змінювати і розвивати навчальний матеріал.

Принцип, при якому зі змісту навчання виділяються відокремлені елементи, дозволяє в межах кожного модуля розглядати досліджуваний матеріал в якості єдиної цілісної системи.

Завдяки **принципу гнучкості** побудова програми і модулів, зміст навчання і шляхи його засвоєння пристосовуються до індивідуальних потреб учнів.

У нерозривному зв'язку з іншими дидактичними принципами технологія модульного навчання передбачає **принцип, що припускає дієвість і оперативність знань і систем знань**.

Згідно з **принципом усвідомленої перспективи** керувати навчальним процесом необхідно так, щоб вихованці змогли зрозуміти і усвідомити цілі, поставлені перед навчанням.

Принципом **різнобічності методичного консультування** передбачається професіоналізм педагога і високий ступінь підготовленості учня до пізнавальної діяльності.

Рівним чином технологія модульного навчання включає в себе і **принцип паритетності**. Він вимагає забезпечення тісного взаємозв'язку і плідної співпраці вчителя і його вихованців в ході освітнього процесу.

Принципи модульного навчання перебувають у постійній взаємодії і, в той же час, вони пов'язані з загальнодидактичними принципами.

2. Кредитно-модульна технологія.

Нинішній етап розвитку національної вищої освіти характеризується модернізацією і реформуванням, спрямованими на приєднання до Болонського процесу з метою входження в європейський освітній і науковий простір. **Болонський процес** — це здійснення структурного реформування вищої освіти, зміна освітніх програм, форм і методів навчання, контролю і оцінювання навчальних досягнень студента з метою підвищення якості освіти, спроможності випускників вищих навчальних закладів до працевлаштування на європейському ринку праці.

Цей процес добровільний, полісуб'єктний, поліваріантний, відкритий, поступовий і гнучкий. Він ґрунтується на цінностях європейської освіти і культури і не нівелює національні особливості освітньої системи України. **Його метою є прийняття зручних і зрозумілих градацій дипломів, ступенів і кваліфікацій, введення двоступеневої структури вищої освіти (бакалавр — магістр), використання єдиної системи кредитних одиниць (ECTS — Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи) і додатків до дипломів, розробка, підтримка і розвиток європейських стандартів якості освіти, усунення наявних перепон для підвищення мобільності студентів, викладачів, науковців.** Впровадження кредитно-модульної системи навчання передбачає реорганізацію традиційної схеми "навчальний семестр — навчальний рік, навчальний курс", раціональний поділ навчального матеріалу дисципліни на модулі й перевірку якості засвоєння теоретичного і практичного матеріалу кожного модуля, використання більш широкої шкали оцінювання знань, вирішальний вплив суми балів, одержаних протягом семестру, на підсумкову оцінку.

Кредитно-модульна організація навчання за своєю суттю є гуманістичною. Вона базується на засадах суб'єктно-суб'єктної, толерантної, партнерської педагогіки. Траєкторію свого навчання, індивідуальну програму своєї освіти визначає сам студент з допомогою викладача — тьютора (опікуна). Навчання має рівномірно розподілений, рівномірно напружений характер упродовж всього терміну перебування студента у ВНЗ. І найголовніше, ця система гарантує високу якість підготовки, а значить, забезпечує студента від професійної непридатності після завершення навчання.

Модернізація навчального процесу в руслі вимог Болонської декларації передбачає значне збільшення обсягів самостійної роботи студента (до 50—60 %), індивідуалізацію навчання. Це в свою чергу потребує належного науково-методичного забезпечення навчального процесу, відповідної матеріальної бази, поліпшення фінансово-побутового стану студента.

Всі ці зміни вимагають від викладача вишу ґрунтовних знань, умінь і компетентності в організації своєї діяльності на новій методичній і технологічній базі — кредитно-модульній і акумулюючій системі навчання.

3. Модульно-рейтингова технологія.

В останні роки у вищих навчальних закладах запроваджується **модульно-рейтингова система оцінювання знань**. Це зумовлено тим, що діюча чотирибальна система не задовольняє ні викладачів, ні студентів, оскільки в її основі лежить низка недоліків. Вона не забезпечує достатньої мотивації навчання студентів, тому що трапляється багато випадковостей, пов'язаних з поняттями "пощастило", "здав", "не здав", "підглянув", "підказали" та ін. Перед екзаменом впродовж 3-4 днів за допомогою короткотермінової пам'яті студент "набрав" значний обсяг інформації, на екзамені "видав" її, далі вона є зайвим багажем, його треба позбутися, аби звільнити пам'ять для інформації з наступної дисципліни. В оцінюванні студентів проявляється суб'єктивізм і випадковість, що нерідко веде до порушення соціальної справедливості. Породжуються стресові ситуації, викликані підвищеною відповідальністю студентів щодо оцінки, від якої залежить нарахування стипендії; користування шпаргалками та ін.

Тому важливим є запровадження такої системи аналізу навчальної діяльності студентів, яка сприяла б створенню оптимальних умов для професійної підготовки фахівців. Рейтингова система оцінювання широко використовується у багатьох країнах світу. Навряд чи варто її сліпо копіювати, переносити на наше дидактичне поле, як і чужу систему освіти взагалі, але корисне, прийнятне доцільно запозичити.

У підході до розуміння певного явища, системи варто усвідомити, передусім, вихідні поняття. Вони будуть ключем до розуміння сутності явищ, системи. Стосовно модульно-рейтингової системи варто виділити два основоположних поняття — "модуль" і "рейтинг". **Модуль** (лат. *modulus* — міра): 1) назва, яку дають якомусь особливо важливому коефіцієнту чи величині; 2) система логарифмів; 3) уніфікований вузол радіоелектронної апаратури; 4) умовна одиниця в архітектурі і будівництві (звичайно розмір одного з елементів будівлі); 5) відокремлювана, відносно самостійна частина якоїсь системи, організації, пристрою.

У педагогіці модуль — це функціональний вузол навчально-виховного процесу, довершений блок дидактично адаптованої інформації. Навчальний модуль — це цілісна функціональна одиниця, що оптимізує психо-соціальний розвиток того, хто вчиться, і того, хто навчає. Отже, навчальний модуль — це змістовий модуль, сконструйований особливим чином. Він дістає процесуально-функціональне втілення у наперед спроектованому формі-модулі.

Рейтинг (англ. *rating* — оцінка, порядок, класифікація) — термін, який означає суб'єктивну оцінку явища за заданою шкалою. За допомогою рейтингу здійснюється первинна класифікація соціально-педагогічних об'єктів за ступенем вираження спільної для них властивості. У педагогічних науках рейтинг служить основою для побудови різноманітних шкал оцінок, зокрема при оцінюванні різних сторін навчальної і педагогічної діяльності, популярності чи престижності професій серед молоді тощо.

Одержані при цьому дані звичайно мають характер порядкових шкал. Рейтингова система передбачає визначення рівня оволодіння студентами змістом навчального матеріалу модуля, цілісного курсу, сформованості умінь і навичок. Для запровадження модульно-рейтингової системи (МРС) необхідно дотримуватися таких правил:

1. Забезпечити готовність викладачів і студентів працювати за модульно-рейтинговою системою.
2. Здійснити необхідну методичну підготовку викладачів до запровадження МРС.
3. Запровадити науково обґрунтовану і методично забезпечену самостійну навчальну роботу студентів.
4. Домогтися запровадження модульного навчання: з кожної навчальної дисципліни чітко визначити навчальні модулі; обґрунтувати оцінювання кожного модуля в залікових одиницях.
5. Здійснити необхідну організаційно-методичну підготовку: налагодити систему аналізу й оцінювання ЗУН кожного студента за результатами опанування певних модулів; підготувати комп'ютерні програми для використання тестових методик перевірки якості ЗУН; налагодити ретельний облік результатів звітів за виконанням модульних завдань; в індивідуальних планах викладачів передбачити години для здійснення аналізу й оцінювання навчальної роботи студентів; у кожній навчальній дисципліні визначити числові параметри переведення кількісних показників (кредитів) в офіційні оцінки знань студентів.
6. Забезпечити відкритість оцінювання навчальної діяльності студентів.
7. Визначити науково обґрунтовані обсяги навчальних завдань для самостійної роботи студентів на міжпредметному рівні з урахуванням бюджету часу, що виділяється на навчальну роботу.

Досвід запровадження модульно-рейтингової системи оцінювання навчальної діяльності студентів дає підстави стверджувати, що вона має переваги, наукове обґрунтування яких переконливо сформулював професор А.М. Алексюк у монографії "Педагогіка вищої освіти України".

Для студентів ці переваги полягають у тому, що:

- навчальний рейтинг активізує самостійну роботу студентів (СРС), робить її ритмічною і систематичною впродовж семестру;
- формується позитивна мотивація навчальної діяльності;
- стимулюється самостійність, ініціативність, відповідальність, творчість, змагальність, дбайливість;
- студент зорієнтований на самостійний науковий пошук, що сприяє інтелектуальному розвитку особистості;
- підвищується об'єктивність оцінювання ЗУН, збільшується ймовірність уникнення випадковостей;
- зменшується навантаження під час екзаменів та заліків;
- здобуті знання більш глибокі і міцні;
- отримується особисте задоволення від процесу учіння.

Для викладачів є:

—реальна можливість індивідуалізації навчання та диференційованого підходу;

—можливість допомогти студентам у навчальній роботі, рівномірно розподілити навантаження протягом семестру;

—можливість уникнути конфліктів, які часто виникають у результаті підсумкової перевірки знань на екзамені.

4. Технологія дистанційного навчання.

Дистанційне навчання — сукупність інформаційних технологій, що забезпечують доставку студенту основного обсягу навчального матеріалу; інтерактивну взаємодію студентів та викладачів у процесі навчання; надання студентам можливості самостійної роботи із засвоєння навчального матеріалу; а також оцінювання їхніх знань та умінь у процесі навчання.

Загалом дистанційне навчання характеризується високим професіоналізмом, прагненням до співробітництва, самоствердженням і високим рівнем комунікації з колегами. Йому властиве значне посилення соціально значущих мотивів: ділового, пізнавального, співробітництва, самореалізації та розвитку, афіліації, самоствердження й комунікативності.

Характерними рисами дистанційного навчання є:

Гнучкість. Студенти, що навчаються в системі дистанційної освіти (СДО) в основному не відвідують регулярних занять, а працюють у вигідний для себе час, у зручному місці й темпі, що дає перевагу тим, хто не може або не хоче змінювати свій звичайний спосіб життя. Студентові формально не треба дотримуватися якихось освітніх цензів. Кожний може навчатися стільки, скільки йому індивідуально потрібно для засвоєння навчального предмета й отримання необхідних заліків за обраними курсами.

Модульність. В основу програм дистанційного навчання покладено модульний принцип. Кожний окремий курс створює цілісне уявлення про певну предметну сферу. Це дає змогу із сукупності незалежних курсів-модулів формувати навчальну програму, що відповідає індивідуальним або груповим (приміром, персоналу окремої фірми) потребам.

Економічна ефективність. Досвід російських недержавних центрів дистанційного навчання показує, що витрати на підготовку фахівця становлять приблизно 60 % від витрат на його підготовку за денною формою. Відносно низька собівартість навчання забезпечується за рахунок концентрації та уніфікації змісту, орієнтації технологій ДН на велику кількість студентів, а також більш ефективного використання наявних навчальних площ і технічних засобів, наприклад, у вихідні дні.

Нова роль викладача. На нього покладаються такі функції, як координація пізнавального процесу, коригування курсу, що викладається, консультування при укладанні індивідуального навчального плану, керівництво навчальними проектами та інше. Він керує навчальними групами взаємопідтримки, допомагає студентам у їхньому професійному

самовизначенні. Асинхронна, як правило, взаємодія студентів та викладача припускає обмін повідомленнями шляхом їхнього взаємного посилення на адреси кореспондентів. Це дає змогу аналізувати інформацію, що надходить, і відповідати на неї у будь-який час. Засобами асинхронної взаємодії є електронна голосова пошта або ж електронні комп'ютерні мережі.

Спеціалізований контроль якості освіти. Як форми контролю в дистанційному навчанні використовуються дистанційні іспити, співбесіди, практичні, курсові і проектні роботи, екстернат, комп'ютерні інтелектуальні тестувальні системи. Варто підкреслити, що розв'язання проблеми контролю якості дистанційного навчання, його відповідності освітнім стандартам має принципове значення для успіху всієї системи. Від успішності її вирішення залежить академічне визнання дистанційних курсів, можливість їх прийняття у традиційних навчальних закладах. Ось чому для здійснення контролю в системі дистанційної освіти має бути створена єдина система державного тестування.

Використання спеціалізованих технологій і засобів навчання. Як уже зазначалося, технологія дистанційного навчання — це сукупність методів, форм і засобів взаємодії з людиною у процесі самостійного, але обов'язково контрольованого засвоєння певного масиву знань. Навчальна технологія будується на фундаменті відповідного змісту й має задовольняти вимоги його подання. Зміст, що пропонується для засвоєння, акумулюється в спеціальних курсах і модулях, призначених для дистанційного навчання з урахуванням наявних у країні освітніх стандартів, а також у банках даних і знань, бібліотеках відеосюжетів і т. д.

Дистанційне навчання ґрунтується на таких принципах:

Принцип гуманістичності навчання. Це визначальний принцип у системі неперервного інтенсивного навчання, й особливо в СДО. Його суть полягає в спрямованості навчання та освітнього процесу загалом на людину; у створенні максимально сприятливих умов для оволодіння студентами соціально накопиченим досвідом, структурованим у зміст навчання; в опануванні обраною професією для розвитку та вияву творчої індивідуальності, високих громадянських, моральних, інтелектуальних якостей, які б забезпечували особистості соціальну захищеність, безпечне та комфортне існування.

Принцип пріоритетності педагогічного підходу при проектуванні освітнього процесу в СДО.

Принцип педагогічної доцільності застосування нових інформаційних технологій.

Принцип вибору змісту освіти.

Принцип забезпечення безпеки інформації, що циркулює в СДО.

Принцип стартового рівня освіти.

Принцип відповідності технологій навчання.

Принцип мобільності навчання.

Принцип неантагоністичності дистанційного навчання наявним формам освіти.

Якість дистанційного навчання залежить від дотримання певних педагогічних вимог, а саме:

1. *Заохочення контактів між студентами й викладачами.* Ці контакти — найважливіший чинник пізнавальної мотивації. Спілкування з різноманітними викладачами збільшує інтелектуальні здібності студентів і змушує їх замислюватися над своїми цінностями й планами.

Сучасні комунікації полегшують спілкування професорсько-викладацького складу, дають змогу об'єднувати зусилля при розв'язанні різноманітних проблем. Особливо це влаштовує сором'язливих студентів — їм легше ставити запитання в письмовій формі й конфіденційно. Велику роль при цьому відіграє асинхронний зв'язок, що дає змогу організувати ефективну бесіду навіть при невисокому рівні володіння мовою, якою здійснюється навчання.

2. *Розвиток співробітництва студентів.* Навчання в колективі значно ефективніше, ніж самотнє. Не секрет, що робота в колективі збільшує захопленість навчанням, а розподіл ідей поліпшує процес мислення. Спільне навчання, розв'язання проблем, їх обговорення посилюється існуючими системами комунікацій. Електронна пошта уможливорює спілкування студентів у будь-який час, навіть якщо вони розділені простором.

3. *Використання активних засобів навчання.* Студенти повинні обговорювати матеріал, що вивчається, обмірковувати, пов'язувати його зі своїм життєвим досвідом.

Діапазон технологій, що використовуються, дуже великий. Усі вони включають три компоненти: програмні засоби, навчальні матеріали й бесіди в реальному масштабі часу. Нині сучасні засоби комунікації можуть їх підтримувати.

4. *Швидкий зворотний зв'язок.* При вивченні матеріалу студенти потребують допомоги. Це оцінка їхніх знань, консультації під час виконання самотніх завдань. Вони повинні знати, про що їм треба ще дізнатися і як оцінити свої знання. Нині таких можливостей багато. Це електронна пошта, відеоконференцзв'язок. Комп'ютери накопичують інформацію про роботу студента, а це дає можливість аналізувати його досягнення.

5. *Ефективне використання часу.* Час, помножений на енергію, є основою навчання. Ефективне використання часу важливе і для студентів, і для викладачів. Успішний розподіл часу забезпечує ефективне учіння та ефективне викладання.

6. *Висока мотивація.* Мотивація потрібна кожному: і тому, хто недостатньо підготовлений або не хоче виявляти себе, і тому, хто здібний та активний. Нові технології істотно підвищують мотивацію навчання. При використанні Інтернету, не лише опановується інформація, а й активізуються пізнавальні вміння студента аналізувати, узагальнювати й оцінювати. Потужним мотивом є подання закінченої студентської роботи в Інтернет.

7. *Урахування здібностей студентів і шляхів навчання.* До вивчення веде безліч шляхів. Урахування здібностей студентів збагачує,

урізнманітнює й індивідуалізує їхню навчальну роботу. Студенти мають показати свої здібності в оволодінні методами навчання, а технологічні ресурси якраз і дають змогу забезпечити різноманітні засоби навчання, використовуючи допомогу викладачів, лабораторні роботи, задачі тощо.

Розвиток СДО орієнтується на такі соціальні групи:

—молодь, яка не має можливості отримати високоякісні освітні послуги в традиційній системі освіти через обмежену пропускну спроможність цієї системи, необхідність поєднання навчання з роботою, географічну віддаленість від навчальних центрів та інших аналогічних чинників;

—офіцери, звільнені зі Збройних Сил, та члени їхніх сімей;
—особи, що проходять строкову службу в Збройних Силах;
—звільнені й скорочені з посад особи, які зареєструвалися в службі зайнятості;

—керівники регіональних органів влади та управління;
—працівники, які вже мають освіту і прагнуть здобути нові знання;
—студенти, що виявили бажання отримати другу паралельну освіту;
—особи, специфіка роботи яких (наприклад, вахтовики) не дає змогу навчатися в ритмі діючих освітніх технологій;

—ті, хто має медичні обмеження для отримання регулярної освіти за денною формою;

—менеджери, працівники підприємств різних форм власності;
—викладачі різноманітних освітніх установ, зокрема й вищих навчальних закладів;

—громадяни, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі.

У дистанційному навчальному процесі використовуються такі засоби навчання:

—друкування видань;
—електронні видання на гнучких магнітних, лазерних або жорстких дисках;

—комп'ютерні навчальні системи у звичайному й мультимедійному варіантах;

—аудіальні навчально-інформаційні матеріали;

—відеонавчальні матеріали;

—лабораторні дистанційні практикуми;

—тренажери;

—бази даних і знань з дистанційним доступом;

—електронні бібліотеки з дистанційним доступом;

—дидактичні матеріали на основі експертних навчальних систем;

—дидактичні матеріали на основі геоінформаційних систем;

—комп'ютерні мережі;

—телевізійні передачі.

Центральною ланкою СДО є засоби телекомунікації та їхня транспортна основа. Вони забезпечуються:

1) необхідними навчальними і навчально-методичними матеріалами;

- 2)зворотним зв'язком між викладачем та студентом;
- 3)обміном управлінською інформацією всередині системи ДН;
- 4)виходом у міжнародні інформаційні мережі, а також для підключення до СДО зарубіжних користувачів.

Для ефективного дистанційного функціонального навчання необхідно реалізувати такі дидактичні завдання:

- 1.Окреслити завдання й напрями процесу розробки дистанційної навчальної програми, підготовку навчальних матеріалів для їх дистанційної передачі.
- 2.Розподілити обов'язки так, як потребує система дистанційного навчання.
- 3.З'ясувати основні психологічні якості студентів, що навчатимуться дистанційно.
- 4.Визначити методику, прийнятну для системи дистанційного навчання, врахувавши освітню мету запропонованої програми, доступність для студента, дешевизну як для провайдера, так і для студента.
- 5.Обумовити вид зв'язку (електронний, телефонний, поштовий) зі студентами, що навчаються дистанційно.
- 6.Створити відповідну структуру для забезпечення зв'язку зі студентами.
- 7.Визначити, а в разі потреби й протестувати засоби й шляхи комунікації, що використовуватимуться всіма учасниками.
- 8.Скласти графік проведення всіх заходів, що моделюють процес навчання.
- 9.Розробити програми оцінювання й коментування всіх компонентів навчання і визначити, які з них можна включити у процес дистанційного навчання.
- 10.Підготувати проекти вдосконалення навчальних матеріалів і переконатися, що ці нововведення можна включити в систему дистанційного навчання.
- 11.Укласти плани ефективної підтримки студентів відповідно до чинних стандартів навчання.
- 12.Організувати процес неперервної перевірки відповідності та якості запропонованої дистанційної навчальної програми.

Учасникам системи дистанційної освіти важливо також дотримуватися правил мережевого етикету. Етикет — це правила хорошого тону в тій або тій соціальній групі. В Інтернеті вже склалися певні правила спілкування. Тому викладачі й студенти повинні їх дотримуватись. Ці правила мають різноманітні форми. Нижче наводимо один з варіантів мережевого етикету.

Правило 1. Пам'ятайте, що ви спілкуєтеся з людиною. Не робіть іншим те, чого не хочете отримати від них самі. Поставте себе на місце людини, з якою розмовляєте. Відстоюйте свою думку, але не ображайте тих, хто навколо вас.

Коли використовуєте телекомунікації, то маєте справу з екраном комп'ютера. Ви не можете жестикулювати, змінювати тон, і ваша особа не має жодного значення. Слова, тільки слова — це все, що бачить ваш співрозмовник.

Коли ведемо розмову електронною поштою або в конференції, можна дуже легко помилитися в тлумаченні слів співрозмовника і, на жаль, забути про те, що адресат — теж людина зі своїми почуттями і звичками. Отже, не забуваймо про головний принцип мережевого етикету: всюди в мережі знаходяться реальні люди.

І ще одна причина, яка зобов'язує бути чемним у мережі. Коли ви встановлюєте зв'язок в кіберпросторі, пам'ятайте, що ваші слова фіксуються. Можливо вони збережуться там, куди ви вже не зможете дістатися. Проте є шанс, що вони ще повернуться і зашкодять вам, а у вас не буде жодної можливості вплинути на цей процес.

Правило 2. Дотримуйтесь тих самих стандартів поведінки, що й у реальному житті. У повсякденності більшість з нас свідомо підкоряється законам, інколи через обмеження, інколи через побоювання бути викритими. У віртуальному просторі такі шанси порівняно невеликі. Люди нерідко забувають про те, що "за екраном" перебуває жива людина. Більше того, вважають, що в мережі правила поведінки не такі самі, як у звичайному житті. Цю оману можна виправдати, але все одно це омана. Стандарти поведінки можуть дещо різнитися в різних точках віртуального простору. Однак у цілому вони не більш поблажливі, ніж у реальному житті.

Тож дотримуйтесь етики спілкування. Не вірте тому, хто каже: "Уся етика тут полягає в тім, що ви самі для себе встановите". Якщо ви зустрічаєтесь з проблемою етичного характеру в кіберпросторі, уявіть, що ви в реальному житті. Тоді ви швидко знайдете розв'язання. Ще один аспект мережевого етикету: якщо ви використовуєте умовно-безкоштовне програмне забезпечення, заплатіть за нього. Ваші гроші сприятимуть створенню нових shareware-продуктів. Якщо хтось порушує закон у віртуальному просторі, він, звичайно, порушує й мережевий етикет.

Правило 3. Пам'ятайте, що ви знаходитесь у кіберпросторі. Те, що без вагань приймається в одному місці, можуть вважати за грубощі в іншому. Наприклад, якщо в конференціях обговорюються телевізійні програми, різні чутки й плітки — це цілком нормальне явище. Але якщо ви втрутитесь з цих питань в журналістську дискусію, популярності це вам не додасть.

Опинившись у новій ділянці віртуального простору, спочатку озирніться. Не пошкодуйте часу на вивчення оточення, "послухайте", як і про що говорять люди. Після цього приєднуйтеся до розмови.

Правило 4. Поважайте час і можливості інших. Коли надсилаєте електронну пошту або відправляєте повідомлення до конференції, ви фактично претендуєте на чийсь час. І тоді ви відповідаєте за те, щоб адресат не витратив цей час даремно. Поняття "можливості" дуже широке. До можливостей треба віднести й таку характеристику, як пропускна спроможність каналу, через який відбувається зв'язок. Для кожної ділянки

цього каналу є обмеження щодо обсягу даних, які можуть бути передані через нього. Це стосується сучасних оптичних ліній. Слово "можливості" доречно використати, кажучи також про фізичний обсяг носіїв інформації на відокремленому комп'ютері. І якщо випадково ви відправили до тієї ж самої конференції п'ять однакових повідомлень, ви витратили і час передплатників цієї конференції, і можливості системи, тому що займали лінію передачі й місце на диску.

Правило 5. Зберігайте особистісність. Використовуйте переваги анонімності. У мережі (наприклад, у конференціях) ви можете зустрітися з тими, кого ніколи не зустріли б у реальному житті, і ніхто не засудить вас за колір шкіри, очей, волосся, за вашу вагу, вік або манеру одягатися. Однак вас будуть оцінювати з погляду того, як ви пишете. Для тих, хто перебуває в мережі, це має неабияке значення. Таким чином, правила граматики відіграють важливу роль.

Несіть відповідальність за те, що кажете. Осмислюйте зміст вашого листа. Коли ви хочете сказати щось на зразок "мені здається..." або "я чув, що...", спитайте себе: "а чи не перевірити ще раз достовірність фактів?". Неточна інформація здатна викликати цілий шквал емоцій у мережі. І якщо це повторюється другий і третій раз, може статися, як у грі "зіпсований телефон": ваші слова будуть спотворені до невпізнанності. Крім того, переконайтеся, що Ваші послання зрозумілі й логічно витримані. Можна вигадати параграф тексту, що матиме бездоганний вигляд з погляду граматики, але буде цілком безглуздим. Це часто трапляється, якщо ви хочете переконати когось у вашій правоті, використовуючи безліч складних і довгих слів, вам не дуже знайомих.

Не ображайте користувачів. Будьте терплячі й чемні. Не вживайте ненормативну лексику, не йдіть на конфлікт заради самого конфлікту.

Правило 6. Допмагайте іншим там, де ви це можете зробити. Чому у віртуальному просторі слід ставити запитання ефективно? Тому, що ваші запитання читають багато людей, які знають на них відповідь. І навіть якщо кваліфіковано дадуть відповідь тільки декілька осіб, загальний обсяг знань у мережі збільшиться. Інтернет сам по собі з'явився через прагнення вчених до обміну досвідом. Поступово в цей захоплюючий процес втягнулися інші.

Дуже важливо обмінюватися відповідями на ваші запитання з іншими користувачами. Якщо ви передбачаєте, що отримаєте багато відповідей на своє запитання, або надсилаєте його до конференції, яку рідко відвідуєте, відповідайте на репліки електронною поштою, а не на адресу конференції. Коли ви отримали всі репліки, складіть їх і відправте одним повідомленням до конференції.

Якщо ви самі експерт, то можете зробити більше. Багато людей вільно відправляють цілі бібліографії, від списків ресурсів із законодавства до переліків популярних книг. Якщо ви лідируєте в групі, де немає списку відповідей на запитання, що часто ставляться, спробуйте самі його написати. Якщо ви виявили або самі створили документ, що, на вашу думку, може

зацікавити інших, відправте його до конференції. Обмін досвідом — захоплююче заняття. Це вже давня й славетна традиція мережі.

Правило 7. Не втручайтеся у конфлікти й не допускайте їх. Причиною конфліктів нерідко стають флейми. Флейми (flames) — це емоційні зауваження, висловлені без урахування думки інших учасників розмови. Будучи повідомленнями, вони викликають реакцію користувачів: "Ну, скажи, що ти насправді думаєш про це?"

Чи забороняє мережевий етикет флейми? Не зовсім. Флейми — теж стара традиція мережі. Вони можуть приносити задоволення як авторам, так і читачам.

Але мережевий етикет проти флеймів, що переростають у "війни" — серії злісних послань, якими обмінюються, як правило, два або три учасники дискусії. Такі "війни" можуть буквально захопити конференцію і зруйнувати дружню атмосферу. Це несправедливо стосовно інших учасників конференції. І дуже швидко люди, які не беруть участі у дискусії, стомлюються від конфліктів. Фактично відбувається неприпустима монополізація ресурсів.

Правило 8. Поважайте право на приватне листування.

Правило 9. Не зловживайте своїми можливостями. Хто у віртуальному просторі відчуває себе професіоналом? Це системні адміністратори, аси в кожній мережевій грі, експерти в кожному офісі. Маючи ширші знання або повноваження, ці люди автоматично отримують перевагу. Утім, це зовсім не означає, що вони можуть нею користуватися. Наприклад, системні адміністратори не повинні читати приватні поштові повідомлення.

Правило 10. Навчіться вибачати іншим їхні помилки. Коли хтось припускається помилки (це може бути помилка в слові, необережний флейм, безглузде запитання або невиправдано довга відповідь), виявляйте до цього поблажливість. Якщо у вас гарні манери, це ще не значить, що ви маєте ліцензію на викладання цих манер усім іншим. Якщо ж ви вирішили звернути увагу користувача на його помилку, зробіть це коректно й краще не в конференції, а у приватному листі. Дайте людям можливість повагатися. І не будьте бундючним та гордовитим.